

DANSKE KLASSIKERE

Tom Kristensen

Hærværk

TEKSTUDGIVELSE, EFTERSKRIFT OG NOTER

VED

TORBEN JELSBÆK

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB
GYLDENDAL

01/IX 2650 H 1/3 (2017)

Tom Kristensen: *Hærværk*

3. udgave, 1. oplag

Tekstudgivelse, efterskrift og noter ved Torben Jelsbak

Tekstgrundlag: førsteudgaven 1930

Nr. 313028

Serien redigeres af

Camilla Zacho Larsen og Jesper Gehlert Nielsen (ledende redaktør)
dette bind desuden af Erik Skyum-Nielsen som tilsynsførende

Redaktionsudvalg: Søren Peter Hansen, Lasse Horne Kjørdgaard
Johnny Kondrup, Birthe Melgård, Jesper Gehlert Nielsen og Søren Schou

© 2017 Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Kommissionær: Gyldendal

Omslag: Ida Balslev-Olesen

Foto fra 1932 af Tom Kristensen

Det Kongelige Bibliotek, Kort- og Billedafdelingen

Principlayout og sats: Eric Mourier

Tryk: Tarn Bogtryk a/s

Papir: Munken Pure Rough, 100 g. Træ- og syrefrit,

aldersbestandigt (ISO 9706) og ECF-mærket (elementær klorfrit)

Bogbinder: Buchbinderei S. R. Büge, Celle, Tyskland

Oplag: 2.000 eksemplarer

Danske Klassikere udgives med støtte fra

Statens Kunstfonds Projektudvalg for Litteratur

For støtte til dette bind takkes desuden Politiken-Fonden

ISBN 978-87-7533-234-2

Printed in Denmark

danskeklassikere.dk

dsl.dk

INDHOLD

Hærværk 7

I Mellem Meninger 9

II Se hvilket Menneske 147

III For stedse 261

IV Og slukkes alle sole 377

Efterskrift 505

Bibliografi 546

Udgave- og tekstforhold 551

Noter 563

Om Danske Klassikere 592

Og de skred videre ned ad den mørke Trappe.

Men da de kom ned i den oplyste Telegranhal, satte Svingedøren ud til Gaden sig pludselig i Bevægelse. Der kom nogen ind. Gennem de drejende, blinkende Ruder, hvor Lyset brødes i uberegnelige Vinkler, anedes en høj, duknakket Skikkelse. En stiv Hat, der sad nøget ned i Panden som paa en zünftige Slagtersvend, tegnede sin sorte Silhouet i et Glimt. Og det var Signalement nok.

»Den Gamle,« hviskede Vuldum.

Et Skoledrengesnil sprang frem i begges Ansigter; skønt det ikke klædte nogen af dem. Vuldum var for hærget og Jastrau for fedladet. De var snarere komiske som voksne Skuespillere, der har Roller som Skolebørn. Smilene vilde ikke passe til de altfor erfarne Øjne og blev hængende under Næsen. Og dog stod de ikke med Hatten i Haanden – Armen med langs Siden – Matroskuer. Mærkeligt nok.

Det var Chefredaktør Iversen.

Idet han kom ind, løftede han ganske svagt paa Hatten, saa at det dryegtige Kranium med den store Nakke lige kom til Syme. Haaret var graat. Et stort, nedhængende Overskæg skjulte Munden, men aldrig dens Smil, og det kunde heller ikke skjule den lange Hagelinje, saa betragtede man Redaktør Iversen fra Siden, kunde man ikke undgaa at følge Købepartiet hen til Øret, dets glubske Forbindelse med Nakkem.

De trætte, desillusionerede Øjne hvilede et Øjeblik paa dem. Det var som at se ned i en Kop med Sæbebobler og med uklart, mørkt Vand i Bunden. Blikket vaagnede kun langsomt. Men saa løftede han spøgefuldt Pefefingeren, Blikket fik Farve og blev tyve Aar yngre. Og slæbende sagde han:

»Naa, der har vi nok hele Literaturen – paa eet Brevdt. Bon. Den har da vel ikke noget ondt i Sinde?«

Vuldum vilde slaa ud med Haanden og sige noget, men det blev kun til, at det gav et Ryk i hans højre Arm, og saa bukkede han stift. Jastrau stillede sig ubevidst en Fjerdedel i Læ af ham.

»Ja, hvad skal man sige,« fortsatte Redaktøren efter en Pause og stirrede nu med en filosofisk Tomhed hen for sig.

I det samme kom en mørkhaaret Herre i sort Frakke svingende ind og for forbi; men han undlod ikke at raabe et larmende: »God Aften, Hr. Redaktør Iversen,« saa at det klang ned i Telegranhallens fjerneste Kroge. De tavlede Fliser forstærkede Ekkoet af hans Hilsen og af hans travle Støvlehæle. Pligt! Pligt! Hælene i Flisene.

»Men se der gik Radioen,« bemærkede Redaktøren eftertænksomt og stirrede efter den mørkhaarede, der forsvandt ind til Elevatoren. »Ja – hvad skal man sige. – Det er jo Fremtiden, Radioen. – Det siger Folk.«

Og saa rystede han pludselig trist paa Hovedet og kiggede medlidende paa Vuldum og Jastrau, som om han inderligt beklagede, at de begge snart skulde gaa til Grunde.

»Ja, hvad skal man sige?«

Med denne Sluntingsreplik hilste han smilende, og hans høje, duknakkede Skikkelse forsvandt ind paa den mørke Trappe.

Jastrau følte sig ramt. En stor Næve, som med eet Tag havde fejlet alt hans Arbejde ned i Tidens bundløse Hul, saadan var Følelsen. Men pludselig stak Vuldum Haanden ind under Armen paa ham og trak ham med sig ud gennem Svingedøren. Køligheden fra det mørke, aabne Torv slog ind imod dem. Vuldum rystede sig i sin store, lysegraa Overfrakke og lo:

»Ja, vi to stakkels udødelige. Hvor skal en Sjus gøre os to godt.«

Bar des Artistes laa kun et Par Huse længere henne i Gaden. Det var et mindre Hotel, som ejede den.

Udenfor hang et stort, ovalt Skilt med Navnet Bar des Artistes malet i en Bue som en Bro, og den lige Streg, Vandet under Broen, var det enkle Ord: Dancing.

Indgangen var uanselig. Døren og de to Vinduer var klemt hen til den ene Side af en værdig Hoteindgang og en større Restaurant. Lyset om Aftenen straalende ogsaa stærkere fra Restaurantens Vinduer, for her var gennemsigtige Gardiner, mens Baren dulgte sig bag Portierer og tunge Stoffer, saa at der kun anedes et dæmpet, privat Skær, en svag Ulmen. Og ligeledes Musikken. Fra Restauranten lød der hver Aften et strygende Brus af Violin; bag

Barens mørke Vinduer og mørke Dør skelnedes der kun en svag Summen af en Grammofoon, en lystig Hvivskan. Saa der var noget upaaagtet ved Bar des Artistes. Men den behøvede heller ikke høj-røstet at gøre opmærksom paa sin Eksistens, for det var ikke den menneskeøde, musicerende og stralende Restaurant, som var Skyld i, at der altid holdt en Række Privatbiler paa den anden Side af Gaden.

For et Syns Skyld trak Valdum Jastrau med sig forbi Baren, – det var jo ikke alle, der fandt det sømmeligt at gaa direkte ind fra Gaden, – og drejede ind ad Hotelindgangen, som om de skulde paa Restaurant. Men Portieren, som fortrølig nikkede til Valdum, tog ikke Fejl af deres Hensigter. Han smækkede straks en Dør op, som fra Hotellets Forhal førte ind til Baren.

Øjeblikkelig døvedes de af en stærk Summen af Stemmer og af en fern Klynken fra en Grammofoon, en hawaiiansk Guitar. Et rødgult Skær af Tapeter og en blaalig Tobakstage drog dem straks ind i en uvirkelig Verden. Mandlige Gæster krøb hyggeligt sammen om runde Borde. Men ikke en eneste Dame. Jastrau saa i hvert Fald ingen i den første Forvirring.

Med Valdum foran skred de op imod en stralende Baggrund af Flasker paa Hylder og en messinglyvende Bar.

Det var derfra, at alle de urolige Gemytter beherskedes. Dels af et Ur, som altid gik fem Minutter for stærkt – et af Barens menne-skevenlige Arrangementer. Og dels af en Bestyrer, en Svensker, med et stort og godmodigt og snedigt Satyransigt, der var lige saa fyldigt, som Uret var rundt, og lige saa rødt, som Urskiven var hvid, en hyggelig Blanding af en Ypperstepræst og en Krovært, med en Tykkelse, der indgav Gæsterne Tillid, saa at de fandt hans bløde Haandtryk hjertelige, hans ligeegyldige Bemærkninger for-trøjlige og hans tveltydige Smil varme, og med en kammeratlig Atmosfære af Dus omkring sig, der er saa typisk for hans Nation.

I lang Afstand havde han allerede nikket til Valdum, som om det var ham en personlig Glæde at se nogen hjemme hos sig, og saa havde han næsten for tydeligt lagt Hovedet paa Siden for bedre at kunne vurdere Jastrau.

Han var Nordens bedste Cocktailryster, og hans Navn var Lundbom.

Vejen frem gennem Lokalet var besværlig. Nogle af Gæsterne rakte Armene i Vejret som en Art upolitisk Fascisthilsen, andre vinkede eller hilste med løffede Glas. Valdum var aabenbart vel-kendt her. »God Aften, Gamle!« »Nej, er du dét, old fellow!« En fyldig Herre med rødblisset Prælatansigt, Smilhuller og kløftet Hage, slog pompøst ud med Haanden og vilde byde dem Plads ved sit runde Bord, hvor han sad og spillede Tærninger med en lille, tyndhaaret Herre i Jaket, aabenbart en Kommiss. Men Valdum nikkede værdigt og reserveret tilbage, mens han strittede med Cigaretten i Haanden. Han havde pludselig faaet Øje paa en Dame i en skinnende, sort Kjole, som i Selskab med en bredskuldret Herre sad og balancerede paa de høje Stole oppe ved Baren. Hun var eneste Dame i Lokalet.

Inden de selv satte sig til Rette paa Stolene ved Siden af Parret, lod han Blikket intuitivt glide ned over Ryggen og hen over Hofter-ne paa hende. Saa bestilte han ligeom aandsfraværende to Whisky, tog sig en salt Mandel fra Skaaen paa Disken og prøvede at fange et Glimt af Damens Profil. Jastrau havde han rent glemt.

Da gav det pludselig et Ryk i ham. Der lød et »Ih, God Dag, Hr. Valdum!« Damestemmen var lidt haansk. Men Valdum blev stiv i Ryggen og drejede sig med et uhøfligt Sæt om mod Jastrau. Og med eet sendte han et harmfuldt og spørgende Blik hen mod Lundbom, slog Nakken bagud mod Damen, misbilligede hende aabenbart. Men Lundbom nøjedes med at knibe de smaa, snedige Øjne i og rystede næsten umærkeligt paa Hovedet.

»Har De set noget til Hr. Journalist Eriksen i Dag?« spurgte han smilende Valdum før at aflede hans Opmærksomhed.

»Næh!«

»Den var ellers høj i Aftes. Uha, uha. Og saa er han streng,« be-mærkede Lundbom med et Smil, der gled ud i Forvirring, fordi det saa gerne vilde være bekræftet.

Men Valdum var ligbleg. Det røde Haar gav ham et dødnings-agtigt Udseende.

48

49

»Naa, men Ægtemand, maa jeg saa have den Ære at hilse paa dig.« sagde han og tog sig sammen.

Jastrau hilste og drak.

»Hør, Vuldum, hvorfor har du egentlig altid saa meget mod mit Ægteskab?«

Vuldum saa paa ham med et Udtryk, som om han tænkte paa sin Nakke.

»Jeg har ikke noget mod dit Ægteskab,« svarede han mekanisk.

»Jeg beundrer dig saameend kun for det.«

Jastrau lo haanligt og højt for at faa ham nærværende.

»Nej, kære Ole,« indvendte Vuldum og lagde Haanden meget betydningsfuldt paa hans Arm; men Øjnene var fjerne og Onde, to lysende, graa Pletter. »Jeg beundrer virkelig den Maade, du skjuler din Kvinde paa. Ikke engang jeg er blevet præsenteret for hende, og du har aldrig haft hende med til »Dagbladets« Fester. Jeg beundrer din Mangel paa offentligt Privatliv.«

Jastrau havde kun Øre for det mekaniske i Ordnes Klang, ikke for deres Betydning.

»Ja, du tror mig ikke,« fortsatte Vuldum. »Det kan jeg se paa dig. Men du kan da sige dig selv, at en saa konservativ Natur som jeg – man siger jo, jeg er konservativ,« tilføjede han med Ekkoet af en Ironi i Stemmen, »maa beundre dig for, at du lukker din Kone inde. Og kommer der Invasion af Bolsjevikker, sender du hende hjem til hendes Forældre. Men hør, dine Bolsjevikker, venter de ikke?«

Selv i Søvne kunde han være ond.

»Aa, lad dem vente,« svarede Jastrau. Hvorfor skulde han nu mindes om dem? Her sad han og Vuldum paa Bar og talte sammen, men begge to med andre Tanker i Baghjernen. Det var et Maskespil. Skaal! Og saa bragede en Saxofon solo fra Grammofo-
nen, og den vilde Jastrau vippe den høje Stol i Takt til, og glemme, glemme, glemme ...

»Den er god, du. Det er Rudy Wiedoeft, Verdens bedste Saxofonspiller.«

Vuldum greb med begge sine stærke Hænder om Messing-

stangen og lænede Stolen tilbage, saa den balancerede paa to Ben, tilsvneladende for at lytte, men ogsaa for flygtigt at mønstre Damen, faa et Glimt af den Fare, der truede fra Nakken.

Damen drejede ogsaa Hovedet lidt. Sorthaaret, kunde Jastrau se. Ansigtet bredt. Men der var noget slawisk, noget vulgært over det, og hun var vist egentlig ikke smuk. Han saa hende dog kun et Nu. Der var Uvilje i hendes Blik. Munden skulde vist være haanlig; den var trukket skæv. – Og med et foragteligt Ryk vendte hun Nakken til, en naiv Foragt, saa at Jastrau uvilkaarligt kom til at smile.

»Jo, den er meget morsom, den Saxofon,« bemærkede Vuldum, som om han intet havde set; »men det er nu ikke min Smag.«

»Men for at vende tilbage til det, vi talte om,« sagde Jastrau, »saa forbavser din Smig mig mildest talt.«

Vuldum rettede sig.

»Naar min ærlige Overbevisning ovenikøbet er smigrende, saa er det mig en dobbelt Glæde. Det hender mig saa uhyre sjældent,« udslængede han med en Talefærdighed, som om han citerede; men pludselig tilføjede han kynisk – uden nogensomhelst Overgang: »Derimod glæder det mig ikke, at din fordømte Saxofon solo har faaet os til at drikke for hurtigt. Nu er mit Glas tomt.«

Og han smækkede med det tomme Glas paa Diskens Linned.

»To Whisky!« beordrede Jastrau.

Vuldum aandede lettet op.

»Tak, du, jeg trænger til det, og jeg har ikke saa mange Penge paa mig nu. Men skulde vi ikke ogsaa tage en Cigar. De fører een her; den hedder Marsmann, og den er passabel.«

Jastrau nikkede; men samtidig tog han eftertænksomt sine Penge op af Vestelommen.

»Der er mere end nok,« bemærkede Vuldum med et langt Blik efter Messingtrommerne i Jastraus Haand. »Vi kan vist faa en Whisky til.«